

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	Φιλοσοφική		
ΤΜΗΜΑ	Ιστορίας και Αρχαιολογίας		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Προπτυχιακό μάθημα		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	INT854	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Ε/Ζ/Πτυχίο
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Φύλο και σεξουαλικότητα στην τέχνη της δυτικής Ευρώπης (18ος-20ός αιώνας)		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <i>σε περίπτωση που οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται σε διακριτά μέρη του μαθήματος π.χ. Διαλέξεις, Εργαστηριακές Ασκήσεις κ.λπ. Αν οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται ενιαία για το σύνολο του μαθήματος αναγράψτε τις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας και το σύνολο των πιστωτικών μονάδων</i>	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕ Σ ΜΟΝΑΔΕΣ	
	3	3	
<i>Προσθέστε σειρές αν χρειαστεί. Η οργάνωση διδασκαλίας και οι διδακτικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται περιγράφονται αναλυτικά στο (δ).</i>			
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ <i>γενικού υποβάθρου, ειδικού υποβάθρου, ειδίκευσης γενικών γνώσεων, ανάπτυξης δεξιοτήτων</i>	Ειδικού υποβάθρου, εξειδίκευσης		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	Δεν υπάρχουν προαπαιτούμενα μαθήματα.. Συστήνεται η ταυτόχρονη παρακολούθηση του μαθήματος Ιστορία της Σεξουαλικότητας (18ος-20ός αιώνας)		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	ελληνική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Ναι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	Θα δημιουργηθεί		

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματος οι συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες καταλλήλου επιπέδου που θα αποκτήσουν οι φοιτητές μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος.

Συμβουλευτείτε το Παράρτημα Α

- Περιγραφή του Επιπέδου των Μαθησιακών Αποτελεσμάτων για κάθε ένα κύκλο σπουδών σύμφωνα με το Πλαίσιο Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης
- Περιγραφικοί Δείκτες Επιπέδων 6, 7 & 8 του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων Διά Βίου Μάθησης και το Παράρτημα Β
- Περιληπτικός Οδηγός συγγραφής Μαθησιακών Αποτελεσμάτων

Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες θα μπορούν

- να μελετήσουν την ιστορική διάσταση του φύλου και της σεξουαλικότητας σε κάθε περίοδο
- να κατανοήσουν τις απεικονίσεις της σεξουαλικότητας στις διαφορετικές μορφές τέχνης
- να προβληματιστούν αναφορικά με τις έμφυλες απεικονίσεις σε διαφορετικές περιόδους και καλλιτεχνικά κινήματα
- να κατανοήσουν τους έμφυλους ρόλους των καλλιτεχνών και των καλλιτέχνιδων
- να αναστοχαστούν αναφορικά με την queer διάσταση καλλιτεχνικών έργων, αλλά και τη θέση queer καλλιτεχνών και καλλιτέχνιδων στην ιστορία της τέχνης.

Γενικές Ικανότητες

Λαμβάνοντας υπόψη τις γενικές ικανότητες που πρέπει να έχει αποκτήσει ο πτυχιούχος (όπως αυτές αναγράφονται στο Παράρτημα Διπλώματος και παρατίθενται ακολούθως) σε ποια / ποιες από αυτές αποσκοπεί το μάθημα;

Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών
Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις
Λήψη αποφάσεων
Αυτόνομη εργασία
Ομαδική εργασία
Εργασία σε διεθνές περιβάλλον
Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον
Παράγωγή νέων ερευνητικών ιδεών

Σχεδιασμός και διαχείριση έργων
Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα
Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον
Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου
Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής
Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

.....
Άλλες...
.....

Το μάθημα αποσκοπεί:

- Στην αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών για ζητήματα ιστορίας της τέχνης με τη χρήση βιβλιογραφίας, αρχειακών πηγών και των απαραίτητων τεχνολογιών.
- Στον σεβασμό στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα μέσα από τη μελέτη καλλιτεχνικών έργων εντός και εκτός του ηγεμονικού κανόνα.
- Στην επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού.
- Στην προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής, επαγωγικής, κριτικής σκέψης.
- Στην αυτόνομη εργασία.
- Στη διεύρυνση του γνωσιολογικού πεδίου σε σχέση με την ανάδειξη των έμφυλων σχέσεων στην ιστορία της τέχνης (18^{ος}-20^{ος} αιώνας).
- Στην κινητοποίηση, διεύρυνση, ενίσχυση των ικανοτήτων στη διαμόρφωση ερωτημάτων και προβληματισμών, στην αναζήτηση συνδέσεων, συνεχειών και αλλαγών παραδείγματος στην καλλιτεχνική παραγωγή, στην ανάλυση, τη σύνθεση και τον κριτικό αναστοχασμό των προσεγγίσεων αναφορικά με την καλλιτεχνική απεικόνιση του φύλου και της σεξουαλικότητας στην Ευρώπη.

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Οι έννοιες του φύλου και της σεξουαλικότητας συνδέονται άρρηκτα με την εικόνα και τις διαφορετικές και πολύμορφες απεικονίσεις του ανθρώπινου σώματος, της ερωτικής επιθυμίας και των έμφυλων σχέσεων. Το μάθημα παρακολουθεί και εξετάζει τις έμφυλες απεικονίσεις, καθώς και την υπαινικτική ή σαφή εκδήλωση της σεξουαλικότητας στα καλλιτεχνικά έργα, από τον 18^ο ως και τα τέλη του 20^{ου} αιώνα. Ο κυρίαρχος κανόνας σε ό,τι αφορά το επιτρεπόμενο και το απαγορευμένο στην τέχνη του 17^{ου} και του 18^{ου} αιώνα, οι ανιχνεύσεις τυχόν αποκλίσεων που συνήθως υποδόρια παρουσιάζονται στα καλλιτεχνικά έργα, οι κοινωνικές επιταγές, αλλά και οι ριζικές αλλαγές που φέρνουν τα κινήματα του μοντερνισμού, η αμφισβήτηση του κυρίαρχου αφηγήματος, η γυναίκα ως καλλιτεχνικό αντικείμενο, αλλά και υποκείμενο, η ομοφυλοφιλία, η πρόσληψη του ανθρώπινου σώματος από τον μοντερνισμό, ο κανόνας και η απόκλιση στην τέχνη των ολοκληρωτικών καθεστώτων του 20^{ου} αιώνα, η σεξουαλική απελευθέρωση κυρίως μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ο συντηρητισμός της δεκαετίας του 1980 και η ανάδειξη του queer ως αυτόνομου ερευνητικού πεδίου στην ιστορία της τέχνης είναι μερικά από τα θέματα που θα μας απασχολήσουν στη διάρκεια του μαθήματος.

Διάγραμμα μαθήματος

1. Εισαγωγή: έμφυλες θεωρίες, θεωρίες της σεξουαλικότητας
- 2-3. Φύλο και σεξουαλικότητα στην τέχνη του 17^{ου} και του 18^{ου} αιώνα.
4. Φύλο και σεξουαλικότητα στην αυγή της νεωτερικότητας (αρχές 19^{ου} αιώνα).
5. Έμφυλες σχέσεις και σεξουαλική έκφραση στη σκιά των επαναστάσεων.
6. Η καλλιτεχνική μοναξιά καλλιτεχνών στα τέλη του 19^{ου} αιώνα.
7. Ομοφυλοφιλία και queerness από τον 19^ο στον 20^ο αιώνα.
- 8-9. Το ερωτικό σώμα στον μοντερνισμό.
10. Το εκπεφρασμένο και το ανείπωτο στην τέχνη των ολοκληρωτικών καθεστώτων (1920-1930).
11. Σεξουαλική απελευθέρωση στη μεταπολεμική τέχνη.
12. Πορνογραφία, συντηρητισμός και η νόσος HIV/AIDS (1980 και εξής). Προς τον 21 αιώνα.
13. Παρουσιάσεις εργασιών. Επισκόπηση των βασικών ζητημάτων του μαθήματος.

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ <i>Πρόσωπο με πρόσωπο, Εξ αποστάσεως εκπαίδευση κ.λπ.</i>	Πρόσωπο με πρόσωπο παράδοση σε εβδομαδιαίες συναντήσεις στην αίθουσα διδασκαλίας								
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ <i>Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία, στην Εργαστηριακή Εκπαίδευση, στην Επικοινωνία με τους φοιτητές</i>	Χρήση πολυμέσων στη διδασκαλία, υποστήριξη μαθήματος μέσω της πλατφόρμας e-course, ηλεκτρονική επικοινωνία, συναντήσεις στο γραφείο της διδάσκουσας κατά τις μέρες/ώρες επικοινωνίας που έχουν οριστεί.								
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ <i>Περιγράφονται αναλυτικά ο τρόπος και μέθοδοι διδασκαλίας. Διαλέξεις, Σεμινάρια, Εργαστηριακή Άσκηση, Άσκηση Πεδίου, Μελέτη & ανάλυση βιβλιογραφίας, Φροντιστήριο, Πρακτική (Τοποθέτηση), Κλινική Άσκηση, Καλλιτεχνικό Εργαστήριο, Διαδραστική διδασκαλία, Εκπαιδευτικές επισκέψεις, Εκπόνηση μελέτης (project), Συγγραφή εργασίας / εργασιών, Καλλιτεχνική δημιουργία, κ.λπ. Αναγράφονται οι ώρες μελέτης του φοιτητή για κάθε μαθησιακή δραστηριότητα καθώς και οι ώρες μη καθοδηγούμενης μελέτης σύμφωνα με τις αρχές του ECTS</i>	<table border="1"><thead><tr><th>Δραστηριότητα</th><th>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</th></tr></thead><tbody><tr><td>Διαλέξεις</td><td>39 ώρες</td></tr><tr><td>Αυτόνομη μελέτη</td><td>86 ώρες</td></tr><tr><td>Σύνολο Μαθήματος</td><td>125 ώρες</td></tr></tbody></table>	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου	Διαλέξεις	39 ώρες	Αυτόνομη μελέτη	86 ώρες	Σύνολο Μαθήματος	125 ώρες
Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου								
Διαλέξεις	39 ώρες								
Αυτόνομη μελέτη	86 ώρες								
Σύνολο Μαθήματος	125 ώρες								

<p style="text-align: center;">ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ</p> <p><i>Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης</i></p> <p><i>Γλώσσα Αξιολόγησης, Μέθοδοι αξιολόγησης, Διαμορφωτική ή Συμπερασματική, Δοκιμασία Πολλαπλής Επιλογής, Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, Ερωτήσεις Ανάπτυξης Δοκιμίων, Επίλυση Προβλημάτων, Γραπτή Εργασία, Έκθεση / Αναφορά, Προφορική Εξέταση, Δημόσια Παρουσίαση, Εργαστηριακή Εργασία, Κλινική Εξέταση Ασθενούς, Καλλιτεχνική Ερμηνεία, Άλλη / Άλλες</i></p> <p><i>Αναφέρονται ρητά προσδιορισμένα κριτήρια αξιολόγησης και εάν και που είναι προσβάσιμα από τους φοιτητές.</i></p>	<p><i>Γραπτή εξέταση</i> αποτελούμενη από ερωτήσεις διαβαθμισμένης δυσκολίας.</p> <p><i>Συμμετοχή στο μάθημα</i></p> <p><i>Προαιρετικές εργασίες.</i> Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες ενθαρρύνονται να αναλάβουν μικρές εργασίες 2.500 λέξεων. Η εργασία παρουσιάζεται προφορικά και υποβάλλεται γραπτά την ίδια μέρα με την εξέταση του μαθήματος στο mail της διδάσκουσας. Προσμετράται στην τελική βαθμολογία με έως και 3 βαθμούς, εφόσον η επίδοση στις γραπτές εξετάσεις είναι τουλάχιστον πέντε (5).</p> <p>Θα συνεκτιμηθεί η ικανότητα αναγνώρισης βασικών εικαστικών έργων, οργανικής τους ένταξης στο ιστορικό-πολιτικό-κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο δημιουργήθηκαν, σύνδεσής τους με τα καλλιτεχνικά κινήματα στα οποία ανήκουν και εντοπισμού των βασικών καλλιτεχνικών χαρακτηριστικών, πάντα σε σύνδεση με τις έννοιες του φύλου και της σεξουαλικότητας.</p> <p>Για τους φοιτητές Erasmus προβλέπεται η παροχή βιβλιογραφίας σε αγγλικά και γαλλικά, ενδεχομένως και γερμανικά. Η εξέταση θα γίνει με την παρουσίαση εργασίας στη διάρκεια του εξαμήνου και την παράδοση τελικής εργασίας στην ημερομηνία της εξέτασης του μαθήματος.</p>
--	--

(5) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. Ιστορία και πολιτισμικές προσεγγίσεις

- Βασιλειάδου Δήμητρα, Γιαννιτσιώτης Γιάννης, Διαλέτη Ανδρονίκη, Πλακωτός Γιώργος (επιμ.), *Ανδρισμοί. Αναπαραστάσεις, υποκείμενα και πρακτικές από τη μεσαιωνική μέχρι τη σύγχρονη περίοδο*, Gutenberg, Αθήνα 2019.
- Βασιλειάδου Δήμητρα, Γκότση Γλαύκη (επιμ.), *Ιστορίες για τη σεξουαλικότητα*, εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 2020.
- Foucault Michel, *Ιστορία της σεξουαλικότητας. 1. Η βούληση για γνώση*, Πλέθρον, Αθήνα 2011.
- Foucault Michel, *Ιστορία της σεξουαλικότητας. 2. Η χρήση των ηδονών*, Πλέθρον, Αθήνα 2013.
- Foucault Michel, *Ιστορία της σεξουαλικότητας. 3. Η επιμέλεια εαυτού*, Πλέθρον, Αθήνα 2013.
- Foucault Michel, *Ιστορία της σεξουαλικότητας. 4. Οι ομολογίες της σάρκας*, Πλέθρον, Αθήνα 2019.

B. Ιστορία της Τέχνης

- Broude, Norma, and Garrard, Mary D. (eds.), *Feminism and Art History: Questioning the Litany*, Harper & Row, New York, 1982.
- Broude, Norma, and Mary D. Garrard, *The Expanding Discourse: Feminism and Art History*, Icon Editions, New York, 1992.
- Chadwick, Whitney, *Women, Art, and Society*, Thames & Hudson, London, 2020.
- Γκότση Χ.-Γ., «Εικόνες μοντέρνων γυναικών στην ελληνική τέχνη του Μεσοπολέμου», *Ιστορία της Τέχνης, Ζητήματα Ιστορίας, Μεθοδολογίας, Ιστοριογραφίας, Πρακτικά Ε' Συνεδρίου Ιστορίας της Τέχνης* (επιμ. Αδαμοπούλου Α., Γυιόκα Λ., Στεφανής Κ.), Εταιρεία Ελλήνων Ιστορικών της Τέχνης, Gutenberg, Αθήνα, 2019, 516-531.
- Davis, Whitney (ed.), *Gay and Lesbian Studies in Art History*, Haworth Press, New York, 1994.
- Deepwell, Katy (ed.), *New Feminist Art Criticism: Critical Strategies*, University Press, Manchester, 1995.
- Gotsi C.-G., "Towards the Formation of a Professional Identity: women artists in Greece at the beginning of the twentieth century", *Women's History Review*, vol. 14, num. 2, November 2005, σ. 285-286.
- Gotsi C.-G., «"Feminist art", "female art", "sexless art" in a modernist context: women's collective exhibitions in Greece 1925-1937"» στο *Women's Contributions to Visual Culture, 1918-1939*, ed. Karen E. Brown, 2008, Ashgate Publishing Limited, England, σ. 37.
- Hessel, Katy, *The Story of Art Without Men*, W. W. Norton & Company, New York, 2023.
- Isaak, Jo Anna, *Feminism and Contemporary Art: The Revolutionary Power of Women's Laughter*, Routledge, London, 1996.
- Κοντογιώργη Α., «Ήταν κάποτε Ένα Παιδί που λάτρευε το Θέατρο: Το Σκηνογραφικό Έργο του Γιάννη Τσαρούχη. Από την Προσωπική Ετερότητα στη Συλλογική Ταύτιση» ["There was once upon a time a boy who adored the theater"], Πρακτικά Στ' Θεατρολογικού Συνεδρίου, <https://ts.uop.gr/gr/>, τόμος C [volume C],

https://ts.uop.gr/images/files/praktika/TOMOS_color.pdf, 381-398.

- Lord, Catherine and Meyer, Richard, *Art & Queer Culture*, Phaidon Press, London, New York, 2013
- Ματθιόπουλος, Ευγένιος Δ., «Πέρα απ' την εγκράτεια και την απόλαυση: ο έρωσ που δημιουργεί τον κόσμο». Δύο μελέτες για τον Γιάννη Τσαρούχη, Εκδόσεις Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα, 2023.
- Meskimmon, Marsha, *Women Making Art: History, Subjectivity, Aesthetics*, Routledge, London, 2003.
- Μοσχονάς Σ., *Καλλιτεχνικά Σωματεία και Ομάδες Τέχνης στην Ελλάδα. Η σημασία και η προσφορά τους*, διδ. διατριβή, <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/25761>, προσπελάστηκε 13/11/2022.
- Nochlin L., "Why Have There Been No Great Women Artists?", *Why Have There Been No Great Women Artists?*, 50th anniversary edition, Thames and Hudson, London, 2021. [Δελημπανίδου Γεωργία, «Γιατί δεν υπήρξαν σπουδαίες γυναίκες καλλιτέχνιδες», μτφρ.].
- Πάκα Α., *Γυναικείες μορφές στην ελληνική ζωγραφική στα τέλη του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ου: φεμινιστική προσέγγιση*, διδ. διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ). Σχολή Φιλοσοφική. Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, 2012. <https://phdtheses.ekt.gr/eadd/handle/10442/28339>, προσπελάστηκε 14/11/2022.
- Parker, Rozsika, and Pollock, Griselda, *Old Mistresses: Women, Art and Ideology*, I.B. Tauris, London, 2013.
- Pollock, Griselda, *Vision and Difference: Femininity, Feminism, and Histories of Art*, Routledge, London, 1988.
- Pollock, Griselda, *Differencing the Canon: Feminist Desire and the Writing of Art's Histories*, Routledge, London, 1999
- Reckitt, Helena, and Phelan, Peggy (eds.), *Art and Feminism*, Phaidon Press, London, 2001.
- Robinson, Hilary (ed.), *Feminism Art Theory: An Anthology 1968-2014*, 2nd ed. Malden, Wiley-Blackwell, MA, 2015.
-

Προτεινόμενα επιστημονικά περιοδικά

- *Woman's Art Journal*
- *Signs: Journal of Women in Culture and Society*
- *Feminist Studies*
- *Art History* (has published significant feminist scholarship)